

Kohtuasi C-212/19

Eelotsusetaotlus

Saabumise kuupäev:

6. märts 2019

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

15. veebruar 2019

Kassaator:

Ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation

Vastustaja:

Compagnie des pêches de Saint-Malo

[...]

MINISTRE DE L'AGRICULTURE
ET DE L'ALIMENTATION
(PÕLLUMAJANDUS- JA
TOIDUMINISTER)

vs. äriühing Compagnie des pêches
de Saint-Malo

Conseil d'État (Prantsusmaa kõrgeima
halduskohtuna tegutsev riiginõukogu), kes
teeb otsuse kohtuvaidluses

[...]

1. veebruari 2019. aasta kohtuistung
15. veebruari 2019. aasta lugemine

Järgmises menetluses

Äriühing Compagnie des pêches de Saint-Malo palus tribunal administratif de Rennes'il (Rennes'i esimese astme halduskohus) tühistada 22. veebruari 2013. aasta sissenõudmisteate, mille väljastas directeur régional des finances publiques de Bretagne (Bretagne'i piirkonna riigirahanduse osakonna direktor), et nõuda sisse 84 550,08 euro suurune summa. Tribunal administratif (esimese astme halduskohus) tühistas 25. juuni 2015. aasta kohtuotsusega [...] selle sissenõudmisteate.

Cour administrative d'appel de Nantes (Nantes'i apellatsioonistme halduskohus) jättis 14. aprilli 2017. aasta kohtuotsusega [...] rahuldamata apellatsioonkaebuse, mille esitas selle kohtuotsuse peale ministre de l'environnement, de l'énergie et de la mer (keskkonna-, energeetika- ja mereminister), kelle haldusalasse kuuluvad rahvusvahelised suhted kliimaküsimustes.

Ministre de l'agriculture et de l'alimentation (põllumajandus- ja toiduminister) palub 14. juunil 2017 Conseil d'État' (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kohtuvaidluste kantseleis registreeritud kassatsioonkaebusega viimasel see kohtuotsus tühistada.

Ta väidab, et cour administrative d'appel (apellatsioonistme halduskohus):

- ei vastanud väitele, et tribunal administratif (esimese astme halduskohus) otsus on õigusvastane, sest ta ei võtnud seisukohta nõude vastuvõetamatuse küsimuses; **[lk 2]**
- rikkus õigusnormi, kui otsustas, et töötajate sissemaksetest vabastamised ei toonud kasu kalandus- ja akvakultuuriettevõtjatele, kuigi Euroopa Komisjon kvalifitseeris need riigiabiks;
- moonutas talle esitatud toimiku materjale, kui leidis, et uurimine näitas, et töötajate sissemaksete vähendamine tõi automaatselt kaasa selle, et töötajatele makstava puhastöötasu summa suurenes.

Äriühing Compagnie des pêches de Saint-Malo palub 13. märtsil 2018 registreeritud vastustaja vastuses jätta kassatsioonkaebus rahuldamata ja mõista riigilt välja 3000 euro suurune summa haldusmenetluse seadustiku (code de justice administrative) artikli L. 761-1 alusel. Ta väidab, et ministri väited ei ole põhjendatud.

[...] **[lk 3]**

- 1 Sisulistes küsimustes otsuse tegevatele kohtutele esitatud toimiku materjalidest ilmneb, et Euroopa Komisjon tunnistas 14. juuli 2004. aasta otsusega nr 2005/239/EÜ ühisturuga vastuolus olevaks abi, mida Prantsuse Vabariik kohaldas ajavahemikul 2000. aasta 15. aprillist kuni 15. oktoobrini kalurite kasuks sotsiaalkindlustusmaksete vähendamise vormis, et korvata kahju, mida põhjustas laevaõnnetus laevaga Erika 12. detsembril 1999 ning 27. ja 28. detsembri 1999. aasta torm. Ta andis korralduse see abi otsekohe ja tegelikult tagasi nõuda.

Euroopa Liidu Kohus tuvastas 20. oktoobri 2011. aasta kohtuotsusega *komisjon vs. Prantsusmaa* (C-549/09), et Prantsusmaa oli rikkunud oma kohustusi, kui ei nõudnud 14. juuli 2004. aasta otsusega ebaseaduslikuks ja ühisturuga kokkusobimatuks tunnistatud abi selle saajatelt tagasi. 22. veebruaril 2013 väljastati äriühingu *Compagnie des pêches de Saint-Malo* suhtes sissenõudmisteade summas, mis vastas töötajate sissemaksete vähendamistele ajavahemikul 2000. aasta 15. aprillist kuni 15. juulini koos viivitusintressiga. Tribunal administratif de Rennes (Rennes'i esimese astme halduskohus) tühistas 25. juuni 2015. aasta otsusega selle sissenõudmisteate. Cour administrative d'appel de Nantes (Nantes'i apellatsiooniaseme halduskohus) jättis 14. aprilli 2017. aasta otsusega rahuldamata keskkonna-, energeetika- ja mereministri apellatsioonkaebuse selle kohtuotsuse peale. Põllumajandus- ja toiduminister esitas selle kohtuotsuse peale kassatsioonkaebuse.

- 2 Cour d'appel (apellatsioonikohus) ei võtnud seisukohta ministri väite kohta, et esimese astme kohtuotsus tuleb tühistada sel põhjusel, et tribunal administratif (esimese astme halduskohus) ei võtnud seisukohta asja läbivaatamist takistava asjaolu kohta, milleks on asjaolu, et äriühing *Compagnie des pêches de Saint-Malo* esitas eelneva vaide liiga hilja. Et sellest väitest piisab, et tuua kaasa vaidlustatud kohtuotsuse tühistamine täies ulatuses, ei ole vaja analüüsida apellatsioonkaebuse ülejäänud väiteid.
- 3 Käsitletava juhtumi asjaoludel tuleb asi haldusmenetluse seadustiku artikli L. 821-2 alusel lahendada sisuliselt.
- 4 Minister esitas Tribunal administratif (esimese astme halduskohus) äriühingu *Compagnie des pêches de Saint-Malo* nõude vastu asja läbivaatamist takistava asjaolu, milleks oli asjaolu, et ta esitas oma vaide liiga hilja. Tribunal (esimese astme halduskohus), kes selle äriühingu nõude rahuldab, ei võtnud seisukohta selle väite kohta, mis ei olnud tulemusetu. Ministri nõue see kohtuotsus tühistada on seega põhjendatud.
- 5 Nõue, mille äriühing *Compagnie des pêches de Saint-Malo* tribunal administratif (esimese astme halduskohus) esitas, tuleb viivitamata läbi vaadata ja selle kohta otsus teha.

Ministri esitatud asja läbivaatamist takistav asjaolu

- 6 7. novembri 2012. aasta dekreediga riigieelarve ja riigi raamatupidamise haldamise kohta (décret du 7 novembre 2012 relatif à la gestion budgétaire et comptable publique) käesoleva vaidluse suhtes kohaldatava redaktsiooni artiklis 18 on sätestatud: „*Enne pädeva kohtu poole pöördumist peab maksukohustuslane esitama sissenõudja korraldusel summat sisse nõudvale raamatupidajale vaide, millele ta lisab kõik asjakohased tõendavad dokumendid. / Vaie tuleb selleks, et see oleks vastuvõetav, esitada: 1) sissenõudmisteate täitmise vaidlustamiseks kahe kuu jooksul pärast selle teate teatavakstegemisest või esimesest toimingust, mis selle teate alusel tehakse [...]*“. Kui haldusametust vaidleb halduskohtule esitatud

kaebusele vastu nii, et tugineb asja läbivaatamist takistavale asjaolule, milleks on liiga hilja esitamine, [lk 4] peab ta tõendama kuupäeva, mil vaidlustatud otsusest asjaomasele isikule nõuetekohaselt teada anti.

- 7 Uurimine näitas, et kui oma 5. juunil 2013 saadetud vaites directeur départemental des finances publiques d'Ille-et-Vilaine'ile (Ille-et-Vilaine'i departemangu riigirahanduse osakonna direktor) märkis see äriühing, et sai vaidlusaluse sissenõudmisteate kätte 18. märtsil 2013, siis oma menetluskohustustes tribunal administratif (esimese astme halduskohus) ja cour administrative d'appel (apellatsioonistme halduskohus) väitis ta, et see kuupäev 18. märts oli kirjaviga. Et haldusastus ei ole tõendanud – nagu ta peab tegema –, mis kuupäeval ta sissenõudmisteate teatavaks tegi, ei saa asuda seisukohale, et eelneva vaide esitamine liiga hilja on tõendatud. Seega tuleb asja läbivaatamist takistav asjaolu, milleks on 7. novembri 2012. aasta dekreediga artiklis 18 ette nähtud tähtaja möödumine, tagasi lükata.

Sissenõudmisteate õiguspärasus

- 8 Esiteks loobus äriühing tribunal administratif (esimese astme halduskohus) esitatud repliigis sõnaselgelt väitest, et sissenõudmisteate ei vasta riigisisese õiguse sätetud põhjendamisnõuetele. Väidet, mille ta on esitanud oma vastustaja vastuses Conseil d'État's (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) ja mille kohaselt on sissenõudmisteatega eiratud Euroopa Liidu õigusest tulenevaid põhjendamisnõudeid, ei ole täpsustatud nii, et saaks hinnata selle ulatust, mis puudutab väidetavalt eiratud liidu õigusnorme.
- 9 Teiseks ilmneb Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud praktikast, et Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 107 rikkudes makstud riigiabi saaja ei saa tõhusalt tugineda õiguspärase ootuse ja õiguskindluse põhimõtetele, et olla abi tagastamise vastu. Seega tuleb väide, et sissenõudmisteate puhul on rikutud neid põhimõtteid, tagasi lükata. Ka riigipoolne viivitus vaidlusaluse abi tagasinõudmisel ei saa muuta seda sissenõudmisteadet õigusvastaseks.
- 10 Kolmandaks on Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 263 ette nähtud: „Euroopa Liidu Kohus kontrollib seadusandlike aktide ning nõukogu, komisjoni ja Euroopa Keskpanka õigusaktide seaduslikkust, välja arvatud soovitusel ja arvamused, ning nende Euroopa Parlamendi ja Euroopa Ülemkogu õigusaktide seaduslikkust, mille eesmärgiks on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele. Samuti kontrollib Euroopa Liidu Kohus liidu organite või asutuste õigusaktide seaduslikkust, mille eesmärgiks on tekitada õiguslikke tagajärgi kolmandatele isikutele. / [...] Iga füüsiline või juriidiline isik võib esimeses ja teises lõigus sätetud tingimustel esitada hagi temale adresseeritud või teda otseselt ja isiklikult puudutava akti vastu ning halduse üldakti vastu, mis puudutab teda otseselt ja ei sisalda rakendusmeetmeid. / [...] Käesolevas artiklis sätetud menetlus tuleb algatada kahe kuu jooksul vastavalt kas meetme avaldamisest või teatavakstegemisest hagejale või nende puudumisel kahe kuu jooksul pärast päeva, mil hageja sellest teada sai.“ Euroopa Ühenduste Kohtu 9. märtsi

1994. aasta kohtuotsuse *TWD Textilwerke Deggendorf GmbH vs. Bundesrepublik Deutschland* (C-188/92) kohaselt tuleb õiguskindlusega seotud nõuete tõttu välistada võimalus, et abisaaja, kelle suhtes komisjon on teinud Euroopa Majandusühenduse asutamislepingu artikli 93 (millest sai Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel 88 ja seejärel Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 108) alusel otsuse ning kes oleks võinud selle otsuse vaidlustada, kui laskis mööduda [lk 5] Euroopa Majandusühenduse asutamislepingu artikli 173 (millest sai Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel 130 ja seejärel Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 263) kolmandas lõigus ette nähtud kohustusliku tähtaja, vaidlustab selle otsuse õiguspärasuse riigisisestes kohtutes kaebusega selle otsuse rakendusmeetmete peale, mille on võtnud riigisisised ametiasutused. Lisaks puudutab otsus 19. oktoobri 2000. aasta kohtuotsuse *Itaalia ja Sardegna Lines vs. komisjon* (C-15/98 ja C-105/99) ning 25. juuli 2018. aasta kohtuotsuse *Georgsmarienhütte jt* (C-135/16) kohaselt isikuid, kes on abikava raames tegelikult saanud individuaalset abi, mida komisjon kohustas tagasi nõudma, seega otseselt ja isiklikult Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 263 neljanda lõigu tähenduses.

- 11 Vaidlus puudub selle üle, et äriühing *Compagnie des pêches de Saint-Malo*, kes vaidlustab komisjoni 14. juuli 2004. aasta otsuse, mis avaldati Euroopa Liidu Teatajas 19. märtsil 2005, ei esitanud selle otsuse peale Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 130 alusel – mis oli tookord kohaldatav – tühistamishagi selles artiklis ette nähtud kohustusliku hagi esitamise tähtaja jooksul, samas kui selles otsuses tunnistati sotsiaalkindlustusmaksete vähendamised kalurite huvides ühisturuga kokkusobimatuks ja äriühingul oli kindlasti õigus see otsus vaidlustada, sest ta võis sellest järeldada, et see puudutab teda otseselt ja isiklikult eespool viidatud artikli 130 tähenduses nii tööandja kui ka töötajate sisse maksete osas. Järelikult ei saa ta selle õiguspärasust vaidlustada, kui ta vaidlustab selle otsuse rakendusmeetmed, mille on võtnud riigisisised ametiasutused. Seega tuleb taotlus, et Euroopa Liidu Kohtule esitataks aluslepingu artikli 267 alusel eelotsuse küsimus, milles palutakse hinnata komisjoni 14. juuli 2004. aasta otsuse õiguspärasust, rahuldumata jätta.
- 12 Neljandaks väidab see äriühing, et komisjon otsus toob kaasa ainult tööandja sisse maksete vähendamisele vastava summa tagasinõudmise, töötajate sisse maksete vähendamisele vastavad summad tuleb tagasi nõuda töötajatelt, kes sellest ainsana kasu said.
- 13 Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 107 on sätestatud:

„1. Kui aluslepingutes ei ole sätestatud teisiti, on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, siseturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikidevahelist kaubandust. / [...]“.

Euroopa Liidu Kohtu väljakujunenud praktikast ilmneb, et kuigi ükskõik missugust üksust, mis tegeleb majandustegevusega – olenemata selle üksuse õiguslikust staatusest ja rahastamise

viisist –, tuleb pidada ettevõtjaks nende sätete tähenduses, ei kohaldata neid riigi sekkumiste suhtes, mis toovad otseselt kasu füüsilistele isikutele individuaalselt vaadelduna, sest need sekkumised ei soodusta otseselt teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist.

- 14 Komisjoni 14. juuli 2004. aasta otsuse punktis 18, milles on kirjeldatud liikmesriigi meetmeid, on mainitud, et maksuvähendamine hõlmas tööandjate ja töötajate sissemakseid. Oma otsuse ülejäänud osas nimetab komisjon siiski ainult „sotsiaalkindlustusmaksid“, täpsustamata sõnaselgelt, kas sissemaksete vähendamised, millele vastava summa ta kohustas tagasi nõudma, puudutavad ka töötajate sissemakseid. Euroopa Liidu Kohus märkis oma 20. oktoobri 2011. aasta kohtuotsuses *komisjon vs. Prantsusmaa* [lk 6] (C-549/09), et tema ei tee liikmesriigi kohustuste rikkumise hagi raames, mis on talle esitatud, otsust küsimuses, millistel tingimustel ja missugustelt ettevõtjatelt tuleb see abi tagasi nõuda, ning et ta ei saa ka vaidluse eset ja tema käsutuses olevat teavet arvestades kontrollida, kellele ettevõtjast või töötajatest jäi tegelik kasu sellest abist.
- 15 Maaelu ja merekalapüügi seadustiku (code rural et de la pêche maritime) artikli L. 741-9 ja 17. juuni 1938. aasta dekreeedi meremeeste kindlustusskeemi ümberkorraldamise ja ühtlustamise kohta (décret du 17 juin 1938 relatif à la réorganisation et à l'unification du régime d'assurance des marins) artikli 4 järgi tasuvad tööandja sissemakseid põllumajandustöötajate skeemi ja meremeeste skeemi tööandjad, samas kui töötaja sissemakseid tasuvad töötajad. Töötajate sissemakseid ei tasu tööandja, vaid viimane üksnes arvab need igal palgapäeval kindlustatute töötasust maha ning töötajate sissemaksete vähendused kantakse üle töötajatele, kes saavad kõrgemat puhastöötasu ja otsest kasu nendest vähendamistest.
- 16 Seda töötajate sissemaksete vähendust võib siiski käsitada nii, et see kujutas endast kaudset soodustust ettevõtjale, sest ta oli vaadeldaval ajavahemikul teataval määral atraktiivne kõrgemate töötasude tõttu, mida tema töötajad kuue kuu vältel teenisid.
- 17 Vastus väitele, et komisjoni otsus ei kohusta töötajate sissemaksete vähendamistele vastavaid summasid tagasi nõudma ettevõtjatelt, sõltub esiteks küsimusest, kas seda komisjoni otsust tuleb tõlgendada nii, et ühisturuga kokkusobimatuks on tunnistatud ainult tööandja sissemaksete vähendamised, samas kui töötajate sissemaksete vähendamistest ei saa otseselt kasu ettevõtjad ja need ei saa seega kuuluda aluslepingu artikli 107 kohaldamisalasse, või nii, et ühisturuga kokkusobimatuks on tunnistatud ka töötajate sissemaksete vähendused. Juhul, kui komisjoni otsust tuleb tõlgendada nii, et ühisturuga kokkusobimatuks on tunnistatud ka töötajate sissemaksete vähendused, sõltub vastus väitele küsimusest, kas tuleb asuda seisukohale, et ettevõtja sai kasu kõikidest nendest vähendustest, või seisukohale, et ta sai kasu ainult ühest osast, ning viimasel juhul, kuidas tuleb seda osa hinnata ja kas liikmesriik on kohustatud andma korralduse, et asjaomased töötajad maksavad tagasi abi osa, millest said kasu nemad.

- 18 Nende küsimustega, mis kerkivad teisteski asjades, mis on Conseil d'État'le (Prantsusmaa kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) lahendamiseks esitatud, seondub tõsine tõlgendamisküsimus, mis tuleb edasi suunata Euroopa Liidu Kohtule.

OTSUSTAS:

Artikkel 1. Tühistada cour administrative d'appel de Nantes'i (Nantes'i apellatsiooniaseme halduskohus) 14. aprilli 2017. aasta otsus.

Artikkel 2. Tühistada tribunal administratif de Rennes'i (Rennes'i esimese astme halduskohus) 25. juuni 2015. aasta otsus. [lk 7]

Artikkel 3. Peatada menetlus, mis puudutab otsuse tegemist äriühingu Compagnie des pêches de Saint-Malo nõude kohta seniks, kuni Euroopa Liidu Kohus teeb otsuse järgmiste eelotsuse küsimuste kohta:

1 . Kas komisjoni 14. juuli 2004. aasta otsust tuleb tõlgendada nii, et ühisturuga kokkusobimatuks on tunnustatud ainult töandja sissemaksete vähendused sel põhjusel, et töötajate sissemaksete vähendustest ei saanud kasu ettevõtjad ja need ei saa seega kuuluda Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 107 kohaldamisalasse, või on ühisturuga kokkusobimatuks tunnustatud ka töötajate sissemaksete vähendused?

2. Kas juhul, kui Euroopa Kohus peaks otsustama, et komisjoni otsust tuleb tõlgendada nii, et ühisturuga kokkusobimatuks on tunnustatud ka töötajate sissemaksete vähendused, tuleb asuda seisukohale, et ettevõtja sai kasu kõikidest nendest vähendustest, või seisukohale, et ta sai kasu ainult ühest osast? Kuidas tuleb viimasel juhul seda osa hinnata? Kas liikmesriik on kohustatud andma korralduse, et asjaomased töötajad maksavad tagasi kogu abi osa, millest said kasu nemad, või ühe osa sellest?

[...] [lk 8]

[...]